

Wymagania edukacyjne z biologii dla klasy 8 szkoły podstawowej oparte na Programie nauczania biologii Puls ycia

Dział	Temat	Poziom wymaga				
		ocena dopuszczaj ca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celuj ca
I. Genetyka	1. Czym jest genetyka?	<p>Ucze :</p> <ul style="list-style-type: none"> okre la zakres bada genetyki wyja nia, e podobie stwo dziecka do rodziców jest wynikiem dziedziczenia cech 	<p>Ucze :</p> <ul style="list-style-type: none"> rozró nia cechy dziedziczne i niedziedziczne definiuje poj cia <i>genetyka</i> i <i>zmiенno organizmów</i> 	<p>Ucze :</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje cechy indywidualne i gatunkowe podanych organizmów omawia zastosowanie genetyki w ró nych dziedzinach: medycynie, kryminalistyce, rolnictwie i archeologii 	<p>Ucze :</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia wyst powanie zmienno ci genetycznej w ród ludzi wskazuje ró nice mi dzy cechami gatunkowymi a indywidualnymi wyja nia, z czego wynika podobie stwo organizmów potomnych w rozmna aniu bezpłciowym 	<p>Ucze :</p> <ul style="list-style-type: none"> dowodzi, e cechy organizmu kształtuj si dzi ki materiałowi genetycznemu oraz s wynikiem wpływu środowiska wyja nia znaczenie rekombinacji genetycznej w kształtowaniu si zmienno ci organizmów
	2. No nik informacji genetycznej – DNA	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje miejsca wyst powania DNA wymienia elementy buduj ce DNA przedstawia rol DNA jako no nika informacji genetycznej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia budow nukleotydu wymienia nazwy zasad azotowych omawia budow chromosomu definiuje poj cia: <i>kariotyp</i>, <i>helisa</i>, <i>gen</i> i <i>nukleotyd</i> wykazuje rol j dra 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje konieczno zwi zania DNA przez białka i powstania chromatyny w j drze komórkowym wyja nia, z czego wynika komplementarno zasad azotowych graficznie przedstawia reguł komplementarno ci 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia proces replikacji rozpoznaje DNA i RNA* na modelu lub ilustracji porównuje budow DNA z budow RNA* omawia budow i funkcj RNA* 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczno zachodzenia procesu replikacji DNA przed podziałem komórki wykonuje dowoln technik model DNA wykazuje rol replikacji w zachowaniu niezmienionej informacji genetycznej

Dział	Temat	Poziom wymaga				
		ocena dopuszczaj ca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celuj ca
I. Genetyka	3. Podziały komórkowe	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy podziałów komórkowych podaje liczb chromosomów w komórkach somatycznych i płciowych człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje poj cia: <i>chromosomy homologiczne</i>, <i>komórki haploidalne</i> i <i>komórki diploidalne</i> wskazuje miejsce zachodzenia mitozy i mejozy w organizmie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie mitozy i mejozy oblicza liczb chromosomów w komórce haploidalnej, znaj c liczb chromosomów w komórce diploidalnej danego organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje konieczno redukcji ilo ci materiału genetycznego w komórkach macierzystych gamet wykazuje ró nice mi dzy mitoz a mejoz 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia znaczenie rekombinacji genetycznej podczas mejozy wykonuje dowoln technik model mitozy lub mejozy
	4. Podstawowe prawa dziedziczenia	<ul style="list-style-type: none"> definiuje poj cia <i>fenotyp</i> i <i>genotyp</i> wyja nia symbole u ywane przy zapisywaniu krzy ówek genetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia badania Gregora Mendla zapisuje genotypy homozygoty dominuj cej i homozygoty recesywnej oraz heterozygoty wykonuje krzy ówki genetyczne przedstawiaj ce dziedziczenie jednego genu 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje allele dominuj ce i recesywne omawia prawo czysto ci gamet na schemacie krzy ówki genetycznej rozpoznaje genotyp oraz okre la fenotyp rodziców i pokolenia potomnego 	<ul style="list-style-type: none"> przewiduje cechy osobników potomnych na podstawie prawa czysto ci gamet interpretuje krzy ówki genetyczne, u ywaj c okre le : <i>homozygota</i>, <i>heterozygota</i>, <i>cecha dominuj ca</i> i <i>cecha recesywna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> zapisuje krzy ówki genetyczne przedstawiaj ce dziedziczenie okre lonej cechy i przewiduje genotypy oraz fenotypy potomstwa ocenia znaczenie prac Gregora Mendla dla rozwoju genetyki
	5. Dziedziczenie cech u człowieka	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje u ludzi przykładowe cechy dominuj c i recesywn z pomoc nauczyciela rozwi zuje proste krzy ówki genetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy dominuj ce i recesywne u człowieka z niewielk pomoc nauczyciela rozwi zuje proste krzy ówki genetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia, e cechy recesywn determinuj allele homozygoty recesywnej na podstawie krzy ówki genetycznej przewiduje wyst pienie cechu potomstwa 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje cechy człowieka, które s zarówno wynikiem działania genów, jak i czynników rodowiska ustala prawdopodobie stwo wyst powania cechy u potomstwa, je li nie s znane genotypy obojga rodziców 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ rodowiska na kształtowanie si cech na podstawie znajomo ci cech dominuj cych i recesywnych projektuje krzy ówki genetyczne, poprawnie posługuj c si terminami <i>homozygota</i> i <i>heterozygota</i>

Dział	Temat	Poziom wymaga				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
I. Genetyka	6. Dziedziczenie płci u człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • podaje liczbę chromosomów występujących w komórce diploidalnej człowieka • wymienia przykłady chorób dziedzicznych sprzężonych z płcią 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje kariotyp człowieka • określa cechy chromosomów X i Y • omawia zasady dziedziczenia płci 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę chromosomów płci i autosomów • przedstawia zjawisko nosicielstwa chorób pod kątem dziedziczenia płci 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia mechanizm ujawniania się cech recesywnych sprzężonych z płcią • wykonuje krzyżówki genetyczne przedstawiające dziedziczenie hemofilii oraz daltonizmu 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje krzyżówki genetyczne przedstawiające dziedziczenie hemofilii oraz daltonizmu • ocenia znaczenie poznania budowy ludzkiego DNA
	7. Dziedziczenie grup krwi	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cztery główne grupy krwi występujące u człowieka • przedstawia przykłady cech zależnych od wielu genów oraz od rodowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób dziedziczenia grup krwi • wyjaśnia sposób dziedziczenia czynnika Rh • wyjaśnia wpływ rodowiska na rozwój cech osobniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje grupy krwi na podstawie zapisu genotypów • wykonuje krzyżówki genetyczne przedstawiające dziedziczenie grup krwi • określa możliwość wystąpienia konfliktu serologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • ustala grupy krwi dzieci na podstawie znajomości grup krwi ich rodziców • ustala czynnik Rh dzieci na podstawie znajomości czynnika Rh ich rodziców 	<ul style="list-style-type: none"> • określa konsekwencje dla drugiej ciąży w związku z wystąpieniem konfliktu serologicznego • wykazuje, że dziedziczenie czynnika Rh jest jednogenne
	8. Mutacje	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie <i>mutacja</i> • wymienia czynniki mutagenne • podaje przykłady chorób uwarunkowanych mutacjami genowymi i chromosomowymi 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia mutacje genowe i chromosomowe • omawia przyczyny wybranych chorób genetycznych • wskazuje mechanizm dziedziczenia mukowiscydozy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegają mutacje genowe i chromosomowe • omawia znaczenie poradnictwa genetycznego • charakteryzuje wybrane choroby genetyczne • wyjaśnia podłoże zespołu Downa 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia mechanizm powstawania mutacji genowych i chromosomowych • omawia zachowania zapobiegające powstawaniu mutacji • wyjaśnia znaczenie badań prenatalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że mutacje są podstawowym czynnikiem zmienności organizmów • analizuje przyczyny mutacji i wskazuje ich skutki • wykonuje portfolio na temat chorób genetycznych

Dział	Temat	Poziom wymaga				
		ocena dopuszczaj ca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celuj ca
II. Ewolucja ycia	9. Ewolucja i jej dowody	<ul style="list-style-type: none"> definiuje poj cie <i>evolucja</i> wymienia dowody ewolucji wskazuje przykłady narz dów szcz tkowych w organizmie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> omawia dowody ewolucji wymienia przykłady ró nych rodzajów skamieniała ci omawia etapy powstawania skamieniała ci definiuje poj cie <i>relikt</i> wymienia przykłady reliktów 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia istot procesu ewolucji rozpoznaje ywe skamieniała ci omawia przykłady potwierdzaj ce jedno budowy i funkcjonowania organizmów wymienia przykłady struktur homologicznych i analogicznych 	<ul style="list-style-type: none"> okre la warunki powstawania skamieniała ci analizuje ogniwa po rednie ewolucji wskazuje istnienie zwi zku mi dzy rozmieszczeniem gatunków a ich pokrewie stwem 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje jedno budowy i funkcjonowania organizmów ocenia rol struktur homologicznych i analogicznych jako dowodów ewolucji
	10. Mechanizmy ewolucji	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia znaczenie poj cia <i>endemit</i> podaje przykłady doboru sztucznego 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady endemitów wyja nia, na czym polega dobór naturalny i dobór sztuczny omawia ide walki o byt 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia główne zało enia teorii ewolucji Karola Darwina wskazuje ró nic pomi dzy dobozem naturalnym a dobozem sztucznym wymienia główne zało enia syntetycznej teorii ewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje izolacj geograficzn jako drog do powstawania nowych gatunków wykazuje rol endemitów z Galapagos w badaniach Darwina* uzasadnia, e walka o byt jest form doboru naturalnego ocenia korzy ci doboru naturalnego w przekazywaniu cech potomstwu omawia współczesne spojrzenie na ewolucj – syntetyczn teori ewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> ilustruje przykładami działanie doboru naturalnego i doboru sztucznego ocenia korzy ci dla człowieka płyn ce z zastosowania doboru sztucznego
	11. Pochodzenie człowieka	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady organizmów nale cych do rz du naczelnych omawia cechy człowieka rozumnego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie miejsce, gdzie rozpocz ła si ewolucja naczelnych wymienia czynniki, które miały wpływ na ewolucj człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> okre la stanowisko systematyczne człowieka wskazuje na przykładzie szympansa ró nice pomi dzy człowiekiem a innymi naczelnymi 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przebieg ewolucji człowieka wykazuje cechy wspólne człowieka z innymi naczelnymi wymienia cechy człowieka pozwalaj ce zaklasyfikowa go do poszczególnych jednostek systematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje ró ne formy człowiekowatych wykazuje, e naczelne to ewolucyjni krewni człowieka

Dział	Temat	Poziom wymaga				
		ocena dopuszczaj ca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celuj ca
III. Ekologia	12. Organizm a rodowisko	<ul style="list-style-type: none"> • wyja nia, czym zajmuje si ekologia • wymienia czynniki ograniczaj ce wyst powanie gatunków w ró nych rodowiskach • nazywa formy morfologiczne porostów wykorzystywane w skali porostowej 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje siedlisko wybranego gatunku • omawia, czym jest nisza ekologiczna organizmu • wyja nia, do czego słu y skala porostowa 	<ul style="list-style-type: none"> • rozrń nia siedlisko i nisze ekologiczne • okre la wpływ wybranych czynników rodowiska na funkcjonowanie organizmów • wykazuje zwi zek mi dzy zakresem tolerancji a stosowaniem skali porostowej odczytuje z wykresu dane dotycz ce zakresu tolerancji 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zale no mi dzy czynnikami rodowiska a wyst puj cymi w nim organizmami • rozpoznaje na ilustracji formy morfologiczne porostów wykorzystywane w skali porostowej 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje wykres przedstawiaj cy zakres tolerancji ekologicznej danego gatunku • praktycznie wykorzystuje skal porostow
	13. Cechy populacji	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje poj cia <i>populacja</i> i <i>gatunek</i> • wylicza cechy populacji • wymienia typy rozmieszczenia osobników w populacji • okre la wady i zalety ycia organizmów w grupie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyja nia zale no mi dzy definicj populacji i gatunku • wymienia przykłady zwier t ych w stadzie • okre la przyczyny migracji • przedstawia, jakie dane mo na odczyta z piramidy wiekowej populacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje populacje ró nych gatunków • okre la wpływ migracji na liczebno populacji • wyja nia wpływ cech populacji na jej liczebno • odczytuje dane z piramidy wiekowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zale no mi dzy liczebno ci populacji a jej zag szczeniem • graficznie przedstawia ró ne typy rozmieszczenia osobników w populacji i podaje ich przykłady • wykazuje zale no mi dzy struktur płciow a liczebno ci populacji • charakteryzuje grupy wiekowe w piramidach 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza w terenie obliczanie zag szczenia wybranego gatunku • przewiduje losy populacji na podstawie jej piramidy wiekowej

Dział	Temat	Poziom wymaga				
		ocena dopuszczaj ca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celuj ca
III. Ekologia	14. Konkurencja	<ul style="list-style-type: none"> nazywa zale no ci mi dzygatunkowe wymienia zasoby, o które konkuruj organizmy 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia, na czym polega konkurencja wskazuje rodzaje konkurencji 	<ul style="list-style-type: none"> graficznie przedstawia zale no ci mi dzy organizmami, zaznacza, który gatunek odnosi korzy ci, a który – straty porównuje konkurencj wewn trzgatunkow z konkurencj mi dzygatunkow 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przyczyny i skutki konkurencji mi dzygatunkowej i wewn trzgatunkowej wykazuje zale no mi dzy zasobami rodowiska a intensywno ci konkurencji 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, wykorzystuj c wiedz z ewolucjonizmu, e konkurencja jest czynnikiem doboru naturalnego
	15. Drapie nictwo. Ro lino erno	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady ro lino erców wskazuje przykłady drapie ników i ich ofiar omawia przystosowania organizmów do drapie nictwa podaje przykłady ro lin drapie nych 	<ul style="list-style-type: none"> okre la znaczenie ro lino erców w przyrodzie omawia adaptacje ro lino erców do zjadania pokarmu ro linnego wyja nia na wybranych przykładach, na czym polega drapie nictwo wymienia charakterystyczne cechy drapie ników i ich ofiar 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia, w jaki sposób ro liny i ro lino ercy wzajemnie reguluj swoj liczebno omawia ró ne strategie polowa stosowanych przez drapie niki opisuje sposoby obrony organizmów przed drapie nikami wykazuje przystosowania ro liny drapie nej do zdobywania pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie drapie ników i ro lino erców w rodowisku wskazuje adaptacje drapie ników i ro lino erców do zdobywania pokarmu okre la rol drapie ników w przyrodzie jako regulatorów liczebno ci ofiar charakteryzuje sposoby obrony ro lin przed zjadaniami 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zale no ci mi dzy liczebno ci populacji drapie ników a liczebno ci populacji ich ofiar wyja nia przyczyny drapie nictwa i wskazuje metody zdobywania pokarmu przez ro liny drapie ne wykazuje korzy ci dla ro lin płyn ce z ro lino erno ci przedstawia pozytywne i negatywne skutki ro lino erno ci
	16. Paso ytnictwo	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady paso ytów zewn trznych i wewn trznych wymienia przykłady paso ytnictwa u ro lin 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia, na czym polega paso ytnictwo klasyfikuje paso yty na zewn trzne i wewn trzne 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przystosowania organizmów do paso ytniczego trybu ycia charakteryzuje paso ytnictwo u ro lin 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie paso ytnictwa w przyrodzie wskazuje przystosowania ro lin do paso ytniczego trybu ycia 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia znaczenie paso ytnictwa w regulacji zag szczenia populacji ofiar

Dział	Temat	Poziom wymaga				
		ocena dopuszczaj ca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celuj ca
III. Ekologia	17. Nieantagonistyczne zale no ci mi dzy gatunkami	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nieantagonistyczne zale no ci mi dzygatunkowe podaje przykłady organizmów, które 1 zale no nieantagonistyczna 	<ul style="list-style-type: none"> okre la warunki współpracy mi dzy gatunkami rozró nia poj cia <i>komensalizm</i> i <i>mutualizm</i> omawia budow korzeni ro lin motylkowych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia ró nice mi dzy komensalizmem a mutualizmem charakteryzuje role grzyba i glonu w plesze porostu 	<ul style="list-style-type: none"> okre la warunki wyst powania nieantagonistycznych relacji mi dzy organizmami ró nych gatunków charakteryzuje relacje mi dzy ro lin motylkow 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie bakterii azotowych wyst puj cych w glebie wyja nia, jakie praktyczne znaczenie ma wiedza o mikoryzie
	18. Czym jest ekosystem?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe ekosystemy przedstawia składniki biotopu i biocenozy rozró nia ekosystemy sztuczne i naturalne 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje elementy biotopu i biocenozy wybranego ekosystemu omawia, do czego człowiek wykorzystuje ekosystemy wymienia przemiany w ekosystemach 	<ul style="list-style-type: none"> omawia ró nice mi dzy ekosystemami naturalnymi a sztucznymi omawia przebieg sukcesji pierwotnej i wtórnej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje ró nic mi dzy sukcesj pierwotn a wtórn 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zale no ci mi dzy biotopem a biocenoza wyszukuje w terenie miejsce zachodzenia sukcesji wtórnej
	19. Zale no ci pokarmowe	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy ogniw ła cucha pokarmowego przyporzkowuje znane organizmy poszczególnym ogniom ła cucha pokarmowego rysuje schematy prostych ła cuchów pokarmowych w wybranych ekosystemach 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia przyczyny istnienia ła cuchów pokarmowych wskazuje ró nice mi dzy producentami a konsumentami rysuje schemat prostej sieci pokarmowej 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wybrane powi zania pokarmowe we wskazanym ekosystemie charakteryzuje role poszczególnych ogniw ła cucha pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje rol destruentów w ekosystemie omawia czynniki, które zakłócaj równowag ekosystemu 	<ul style="list-style-type: none"> przewiduje skutki, jakie dla ekosystemu miałyby wygini cie okre lonego ogniw a cucha pokarmowym interpretuje, na czym polega równowaga dynamiczna ekosystemu
	20. Materia i energia w ekosystemie	<ul style="list-style-type: none"> mawia na podstawie ilustracji piramid ekologiczn 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje, e materia kr y w ekosystemie omawia na podstawie ilustracji obieg w gla w ekosystemie 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia, e energia przepływa przez ekosystem wykazuje rol producentów, konsumentów i destruentów w kr eniu materii 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje zale no ci mi dzy poziomem pokarmowym a biomas i liczebno ci populacji analizuje informacje przedstawione w formie piramidy ekologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przyczyny zaburze w kr eniu materii w ekosystemach uzasadnia spadek energii w ekosystemie na kolejnych poziomach troficznych

Dział	Temat	Poziom wymaga				
		ocena dopuszczaj ca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celuj ca
IV. Człowiek i rodowisko	21. Ró norodno biologiczna	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia poziomy ró norodno ci biologicznej wymienia czynniki wpływaj ce na stan ekosystemów 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia, na czym polega ró norodno biologiczna wyja nia ró nice pomi dzy dwoma poziomami ró norodno ci biologicznej wyszukuje w ró nych ró dłach informacje na temat skutków spadku ró norodno ci 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poziomy ró norodno ci biologicznej omawia wpływ klimatu na kształtowanie si ró norodno ci biologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zmiany ró norodno ci biologicznej podczas sukcesji porównuje poziomy ró norodno ci biologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przyczyny prowadz ce do nagłego wymarcia gatunku
	22. Wpływ człowieka na ró norodno biologiczn	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady działalno ci człowieka przyczyniaj cej si do spadku ró norodno ci biologicznej podaje przykłady obcych gatunków 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje działalno człowieka jako przyczyn spadku ró norodno ci biologicznej wskazuje gatunki wymarłe jako przykład działalno ci człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje, w jaki sposób niszczenie siedlisk wpływa na stan gatunkowy ekosystemów wyja nia, sk d si bior nowe gatunki ro lin i zwierz t w ekosystemach naturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje, w jaki sposób działalno człowieka wpływa na eliminowanie gatunków ocenia wpływ wprowadzania obcych gatunków na bioró norodno w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje zale no ci mi dzy działalno ci człowieka a zmian czynników rodowiskowych wpływaj cych na spadek ró norodno ci biologicznej
	23. Racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady zasobów przyrody wyja nia znaczenie recyklingu dla racjonalnego gospodarowania zasobami 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady odnawialnych i nieodnawialnych zasobów przyrody ilustruje przykładami, jak nale y dba o ochron zasobów 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje zasoby przyrody na niewyczerpywalne i wyczerpywalne, podaje ich przykłady omawia racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje skutki niewła ciwej eksploatacji zasobów wyja nia, na czy polega zrównowa ony rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> obja nia, w jaki sposób odtwarzaj si odnawialne zasoby przyrody wyja nia, jak młodzie mo e si przyczyni do ochrony zasobów przyrody
	24. Sposoby ochrony przyrody	<ul style="list-style-type: none"> okre la cele ochrony przyrody wymienia sposoby ochrony gatunkowej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia formy ochrony przyrody omawia formy ochrony indywidualnej 	<ul style="list-style-type: none"> wyja nia, na czym polega ochrona obszarowa wykazuje ró nic mi dzy ochron gatunkow ciśł a cz ciow 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poszczególne formy ochrony przyrody wyja nia, czego dotyczy program Natura 2000 prezentuje wybrane przykłady czynnej ochrony przyrody w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje formy ochrony przyrody wyst puj ce w najbliższej okolicy uzasadnia konieczno stosowania form ochrony przyrody dla zachowania gatunków i ekosystemów